

a metod vědy o budoucnosti, jakož i další možnosti vnitřního rozvoje tohoto oboru, jehož vědecká povaha sama je věcí spornou. (Podle prof. Flechtheima, „otce“ názvu „futurologie“, běží zde a) o všeho druhu prognózy, projekce, lineární programování atp., b) o veškerou plánovací činnost v oboru ekonomiky, vzdělání, dopravy atp., c) o odhady cílů, norem a hodnot, vztažené k budoucnosti; toto vymezení není však zdaleka přijímáno obecně a sporná je také otázka *priority* v zaměření výzkumných prací).

Za značný nedostatek, vyplývající poněvůve z profesionálního zaměření většiny účastníků kongresu, považujeme malou pozornost věnovanou předpokládaným změnám v postavení subjektu ve společenském procesu, což činí četné jinak dobře fundované úvahy o budoucnosti jednostrannými a tedy i nepřesnými. (Na druhé straně nelze ani při této příležitosti nezdůraznit veliký předstih západoevropské a zejména americké vědy v informační technice i metodice, což umožňuje přistupovat k řešeným otázkám s bohatými empirickými znalostmi.) Novější nonkonformní politologické koncepce, reprezentované poněvůve americkými vědci, se pohybovaly spíše v rovině romantické kritiky (prof. Waskov z washingtonského Institute for Political Studies, prof. Mendlowitz z World Law Fund) než hledání reálných východisek, postrádaly však přitom hloubku filosofičtější zaměřených amerických myslitelů druhu Marcuseho či Fromma.

Naše vystupování na kongresu se setkávalo se značným zájmem, což připisujeme dvěma okolnostem:

a) stále rostoucí snaze západních kruhů zahrnout socialistických zemí do mezinárodní spolupráce ve vědě stejně jako v jiných oblastech (tedy zkušenost opakující se téměř stereotypně na všech obdobných setkáních), b) přitažlivostí hypotézy o společenských a lidských souvislostech vědeckotechnické revoluce, která jednak reaguje na mnoho soudobých civilizačních koncepcí, jednak vnáší do problematiky zatím ojedinělou soustavnost a teoretickou ucelenost.

Tento zájem se také projevil ve velmi četných osobních rozhovorech, ve volbě zástupce našeho týmu do přípravného výboru příštího kongresu a v nabídce předněst na tomto kongresu jeden ze čtyř hlavních referátů.

Ze závěrečných usnesení kongresu se zmiňujeme alespoň o některých:

1. Uspořádat příští kongres, patrně na jaře 1969, v Holandsku.
2. Vydat výzvu k zainteresovaným skupinám i jednotlivcům ke koordinaci úsilí ve zkoumání budoucnosti.
3. Připravit dokumentaci a referáty pro příští kongres ve čtyřech podstatných bodech:
 - a) metodologie a technika studia budoucnosti,
 - b) představy budoucnosti (images of future),
 - c) budoucnost rozvoje a míru,
 - d) priority ve výzkumu budoucnosti.

Bedřich Levčík, Ota Klein

O jednom modelu evidence společenskovědních výzkumů (Zkušenosti z Holandska)

Evidence sociologických výzkumů je v poslední době u nás nadmíru aktuálním tématem. K požadavku evidence (a koordinace) obvykle vedou úvahy o důsledcích současné konjunktury empirického společenského výzkumu a o jeho úrovni. Nepochybně právem.

Obdobný stav byl před pěti léty v Holandsku. Nejrůznější instituce zde konaly výzkumy všeho druhu, nikdo však neměl přehled, kde a kdo se čím zabývá, což zase vedlo k neinformovanosti, duplicitám a dalším ztrátám, zkrátka, situace nám dobře známa.

Tehdy se rozhodla Rada pro společenské vědy při Holandské královské akademii věd (Sociaal-Wettenschappelijke Raad der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen), čelit situaci projektem centrální celostátní evidence výzkumů, který pak v r. 1964 uvedla v život. Projekt se setkal s úspěchem, a tak holandsští sociologové mají letos už čtvrtý rok k dispozici dobře fungující informační službu o práci svých kolegů.

Nizozemský model evidence vychází z těchto zásad: cílem projektu je umožnit kontakt a výměnu informací; organizuje se proto pouze evidence výzkumů, Rada se nepokouší koordinovat, ani usměrňovat; jsou-li ovšem k dispozici informace o tom, na čem kdo pracuje, dochází ke koordinaci i k usměrňování bez vnějších donucovacích zásahů, spontánně; evidence se neomezuje jen na výzkumy sociologické, ale zahrnuje i další společenské vědy, totiž kulturní antropologii, sociální geografii, sídelní plánování, demografii, psychologii, pedagogiku, sociální medicínu, právo, kriminologii, politické vědy, ekonomii a sociální a ekonomickou historii. Tato tematická šíře má své výhody: poskytuje komplexní pohled a umožňuje, že často problematická klasifikace konkrétního výzkumu do určité vědní disciplíny rozhoduje pouze o jeho umístění v rejstříku, nikoli o jeho zařazení či nezařazení do evidence vůbec. Sleduje se empirický výzkum základní i aplikovaný a nečiní se pokus obě skupiny oddělit; do evidence se zahrnují ty výzkumy, jejichž publicita by mohla být ostatním pracovníkům prospěšná; z aplikovaných výzkumů se neeviduují práce čistě rutinní, kde výsledky mají jen omezenou platnost. O každém výzkumu se do evidence soustřeďuje osm informací:

1. jeho název, předmět a zaměření;
2. provádějící instituce nebo výzkumník, spolupracující instituce, styčný pracovník;
3. prameny, z nichž výzkum čerpá informace; použité pozorovací techniky;
4. způsob zpracování dat — na počítači nebo jinak;
5. termín a doba trvání výzkumu;
6. způsob publikace výsledků;
7. způsob financování;
8. informace, zda je použito teoretických nebo metodických novinek či zajímavostí, a jakých.